

ECONOMIC LAW AND ECONOMIC PROCEDURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-324-8-10>

LEGAL REGULATION OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UKRAINE

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

Zytsyk S. H. **Зицик С. Г.**

*Candidate of Legal Sciences (PhD in Law),
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Law
Lutsk National Technical University
Lutsk, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Луцький національний технічний
університет
м. Луцьк, Україна*

Проблема законодавчого урегулювання відносин у сфері штучного інтелекту особливо гостро постає в умовах воєнного часу. Передові інформаційні технології використовуються не лише під час реалізації бізнес проєктів, а й в оборонній, розвідувальній сфері. Потребує удосконалення законодавча база, що регулює питання обробки інформації в органах публічної влади, захисту публічних даних, які хаотично і неконтрольовано збираються в мережі Інтернет. На сьогодні досить багато викликів для спеціалістів у сфері кібербезпеки постає у зв'язку із недостатньою цифровою грамотністю населення та використанням штучного інтелекту всупереч інтересам держави.

Виникає необхідність встановлення основних цифрових прав та обов'язків учасників цифровізованих відносин, заборони зловживання своїми цифровими можливостями на шкоду іншим особам та суспільству в цілому, правового становища віртуальних суб'єктів і правового режиму цифрових благ/ресурсів, правил віртуального спілкування (включно з договірним), правил конкуренції на цифровізованих ринках, а також адекватних цифровому світу засобів відповідальності за порушення зазначених правил.

Доцільно ухвалити кодифікаційний акт, який би визначив ключові положення правового регулювання цифровізованих відносин, який визначить методи і засоби державного регулювання цифрових

технологій (стандартизація, сертифікація, технічне регулювання, етичні застереження, юридична відповідальність, врегулювання діяльності віртуальних підприємств, запровадження прозорої системи ідентифікації власників сайтів) [1, с. 39].

Національним судам необхідно напрацьовувати та узагальнювати судову практику щодо порядку збирання і використання доказів шкідливого (неправомірного) використання штучного інтелекту в господарських і кримінальних справах. Постає проблема у визначенні шляхів розмежування винних дій розробника інформаційної технології від автоматично згенерованого продукту штучного інтелекту, що може впливати на кваліфікацію правопорушення і міру покарання за його вчинення.

Шишка Н. В. в контексті цивільного судочинства звертає увагу на сучасні інформаційні тенденції у галузі цивільного законодавства, зокрема започатковано комплексну роботу над процесами якісних та змістовних трансформацій цивільного законодавства України. Підготовлено Концепцію оновлення Цивільного кодексу України, в якій ставиться завдання у процесі нормопроєктування визначитися з принципами взаємодії людини з автономними роботами та штучним інтелектом. Запровадження штучного інтелекту в судову систему України в умовах цифровізації та збільшення майнового обороту здатне вирішити проблему зі зростаючою кількістю судових процесів, що пов'язані з покутками та здійсненням оплати через мережу Інтернет; матиме позитивний вплив на розвиток економіки та бізнесу у державі [2, с. 145].

Кармаза О. слушно пропонує в майбутньому законодавчо визначити право вчиняти деякі нотаріальні провадження у сфері посвідчення та засвідчення безспірних юридичних фактів електронній особі (особистості) – нотаріус. Наприклад, засвідчення достовірності копій (фотокопій) документів і витягів із них, посвідчення часу пред'явлення документів тощо. Пропозиція, зокрема, кореспондується із наданням деякими іноземними державами законодавчих можливостей електронній особі (особистості) – судді – ухвалювати малозначні справи [3, с. 17].

Радутний О. Е. припускає можливість того, що електронна особа (особистість) у перспективі може бути визнана суб'єктом злочину з огляду на те, що Європейський парламент прийняв на розгляд проект резолюції про правовий статус роботів як «електронної особистості (електронної особи)». Проект Резолюції передбачає наділення роботів статусом «електронної особистості», яка має специфічні права та обов'язки [4, с. 108].

В резолюції Європарламенту «Норми цивільного права по робототехніці» від 17 лютого 2017 р. наголошується на необхідності вироблення загальних понять термінів «кіберфізичні системи», «розумні

автономні роботи» з урахуванням таких ознак, як здатність бути автономними й обмінюватися даними; здатність до навчання на основі набутого досвіду; наявність мінімальної матеріальної допомоги; здатність адаптації до зовнішнього середовища; відсутність життя.

Законодавці Південної Кореї стали першопроходцями у нормативному закріпленні таких доктринальних положень. Вони констатували необхідність детального регулювання діяльності творців програм для функціонування роботів, а також осіб, які беруть участь у їх розробці та виробництві, використання та знищення [5, с. 311].

З огляду застосування авторського права в Україні, наразі можна визнавати автором твору, створеного штучним інтелектом, розробника самого штучного інтелекту. Автором може бути фізична особа, яка створила твір. Теоретично можна визначити штучний інтелект винаходом розробника і охороняти права інтелектуальної власності на твори оминаючи штучний інтелект, тобто напряду прив'язати їх до винахідника. Тимошенко С. А., розглядаючи можливість запровадження відповідальності штучного інтелекту, пропонує у випадку встановлення порушення законодавства визначеної країни повністю стирати програмний код для запобігання подальших його шкідливих дій [6, с. 331].

Заслуговує на увагу на підхід до вирішення відповідальності штучного інтелекту в господарській сфері, згідно з яким достатнім є страхування відповідальності роботів за їхні дії за рахунок коштів спеціального фонду, до якого повинен регулярно відраховуватися відсоток від прибутку для покриття збитків, спричинених використанням роботів [7, с. 22].

Фахівці стверджують, що вже на 2045 рік відбудеться неминуче витіснення людини з багатьох сфер. Тому можливий збіг вкрай несприятливих обставин – з ситуацією, коли спричинене технологією безробіття та вплив кліматичної зміни на довкілля розгортатимуться загалом паралельно, підтримуючи і навіть підсилюючи одне одного. Якщо ж ми, навпаки, зможемо взяти під цілковитий контроль передову технологію й водночас чітко визначимо її потенційні наслідки для зайнятості та розподілу доходів, а також пристосуємося до цих наслідків, то в такому разі результат буде значно оптимістичніший [8, с. 24].

Каткова Т. Г. наголошує на необхідності створення Карти правових реформ використання штучного інтелекту. Правові реформи у сфері штучного інтелекту повинні охоплювати багато різних сфер, зокрема цивільне законодавство (визначення правосуб'єктності, зокрема, в яких ситуаціях він може діяти в якості посередника фізичної чи юридичної особи; укладати договори; нести цивільно-правову відповідальність); кримінальний закон (визначення кримінальної відповідальності за дії

штучного інтелекту); страхове законодавство; захист персональних даних (можливості надання диференційованої згоди на обробку персональних даних, а також удосконалення механізму інформованої згоди на обробку персональних даних); законодавство у сфері інтелектуальної власності; медичне право (використання штучного інтелекту в медичній сфері, аспекти діяльності лікаря, який використовує штучний інтелект) [9, с. 150].

Враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій, потребує нормативного урегулювання визначення правового статусу штучного інтелекту, взаємовідносин людей з роботами, авторства результатів діяльності штучного інтелекту, відповідальності за нанесені збитки (порушення законодавства), спричинені автономними діями програм, створення конкурентного середовища в Україні для розвитку інформаційних технологій та кіберпростору.

Література:

1. Вінник О. Межі цифрової свободи: правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 36-41.

2. Шишка Н. В. Штучний інтелект в українському правосудді: правові передумови запровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 143-145.

3. Кармаза О. Використання видів (форм) штучного інтелекту в нотаріальному процесі України: проблеми та шляхи вирішення. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 13-18.

4. Радутний О. Е. Штучний інтелект як суб'єкт злочину. *Інформація і право*. 2017. № 4(23). С. 106-115.

5. Теличко О.А., Рекун В.А. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» у законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 310-313.

6. Тимошенко Є. А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2020. №4. С. 328-332.

7. Мілаш В. С. Об'єкти інтернет-правовідносин в умовах цифровізації сфери господарювання. *Economics and Law*. 2021. № 2. С. 16-24.

8. Погореленко А. К. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2018. Випуск 32. С. 22-27.

9. К. С. Токарева. Особливості правового регулювання штучного інтелекту в Україні. *Юридичний вісник*. 2021. № 3(60). С. 148-153.